

ІСТОРІЯ

УДК 94(477)+334.72

С.В. Алексєєв

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНИХ ФОРМ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У 1991 – 2004 рр.: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовані основні соціально-економічні та політичні чинники, які зумовили особливості розвитку корпоративних форм підприємництва в промисловості України у 1991 – 2004 рр., розглянуті характерні особливості кожного з етапів, зміни у законодавстві з питань регулювання корпоративних відносин, а також досягнуті результати та наслідки.

Процес ринкового реформування економіки України призвів, як відомо, до створення корпоративного сектору як базового серед нових організаційно-правових форм господарювання. Україна фактично перетворилася в корпоратизовану країну, де 80% реальної економіки перебуває в корпоративному підпорядкуванні. Корпоративний сектор сьогодні є домінуючим у вітчизняній економіці. Від його розвитку залежать інвестиційний клімат країни, зростання макроекономічних показників та добробут суспільства в цілому.

В умовах формування ринкового середовища, радикальних змін у відносинах власності проблема становлення та розвитку корпоративного підприємництва в Україні в перехідний до ринку період набуває важливого значення. **Актуальність дослідження** проблеми посилюється також і тим, що корпоративний сектор економіки в Україні формувався за специфічних умов та під впливом специфічних обставин. Корпоратизація й акціонування державних підприємств проводилися переважно директивними методами. Безумовно, ці обставини мали вплив на формування корпоративних відносин та визначили їх характер. У зв'язку з цим виглядає більш ніж нагальною проблема вивчення соціально-економічних, політичних та інших факторів, які в період 1991 – 2004 рр. впливали на процес формування та розвитку корпоративного сектору економіки в Україні.

При цьому принагідно зазначимо, що, можливо, через значну складність та суперечність цього процесу, практичну відсутність теоретичних узагальнень фахівців з економічної теорії, історії та державного управління, проблема становлення та розвитку корпоративного підприємництва в Україні в перехідний до ринку період не користується поки що популярністю серед дослідників Новітньої історії України і залишається малодослідженою.

Проте вже набутий практичний досвід з корпоратизації й акціонування державних підприємств в Україні протягом 1991 – 2004 рр. все-таки знайшов певне висвітлення в публікаціях державних службовців, фахівців з державного управління, науковців, економістів, соціологів тощо. Перш за все, треба вказати на загальні праці 1990-х років, в яких розглядаються теорія та історія акціонерних товариств взагалі та їх організація та діяльність, зокрема, в Україні [1-3].

Особливості становлення та розвитку корпоративного сектору економіки України на перехідному до ринку етапі аналізують у своїх працях А.В. Сірко, Л.І. Федулова,

Ю.Д. Денисов, П.Г. Каманець, М.С. Данько, Ю. Луценко та інші дослідники [4-8]. Сформувалася також певна бібліографія щодо проблеми розвитку корпоративного управління в Україні [9-12].

І все ж таки, остаточно нез'ясованим залишається вплив соціально-економічних та політичних процесів, що відбувалися в Україні з початку її незалежності, на становлення та розвиток корпоративного підприємництва в Україні. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне продовжити вивчення зазначеної проблеми з точки зору сучасного розуміння ситуації.

У пропонованій статті ми поставили за мету проаналізувати соціально-економічні, політичні та інші фактори, що впливали на процес формування корпоративного сектору в промисловості України в умовах глибокої економічної кризи, відродження національної державності та опору ринковим реформам з боку певних сил в українському суспільстві. Це дасть нам можливість визначитись у питаннях про тенденції, особливості, соціально-економічні підсумки та наслідки розвитку корпоративного підприємництва в Україні в перехідний до ринку період.

Варто зазначити, що з 1985 р., з початком перебудови починається поступове відродження підприємницьких корпорацій, які звичайно не існували у радянські часи. У 1986 – 1988 рр. низка суб'єктів господарювання (наприклад, в Україні Львівське виробниче об'єднання «Конвеєр» та ін.) починають випуск і реалізацію так званих акцій трудового колективу і акцій підприємств. Щоб впорядкувати випуск акцій, Радою міністрів СРСР 15 жовтня 1988 року приймається постанова «Про випуск підприємствами та організаціями цінних паперів» [13], у якій підприємствам і організаціям, що перейшли на госпрозрахунок і самофінансування, надавалося право випускати такі акції. Проте правовий статус суб'єктів господарювання при цьому не змінювався – вони, як і раніш, залишалися державними підприємствами. Випуск акцій розпочався, але вони не користувалися попитом, і в Україні їх випуск закінчився у 1992 р. Щоправда, обіг таких акцій дозволявся аж до 1996 р.

Нарешті, Рада міністрів СРСР 19 червня 1990 р. приймає постанову № 590 «Про затвердження Положення про акціонерні товариства і товариства з обмеженою відповідальністю та Положення про цінні папери» [14], що заклали правову основу для створення і розвитку підприємницьких корпорацій.

Усього за один рік, що пройшов після прийняття даної постанови, в Україні було створено 166 господарських товариств, з яких 27 були акціонерними, а 139 – товариствами з обмеженою відповідальністю [15, с. 30]. Але утворені корпорації були ще невеликі – і за числом учасників, і за розміром статутного фонду.

На цьому радянський період розвитку корпорацій фактично завершується – з 1991 р., після розпаду СРСР, у всіх його колишніх республіках, включаючи Україну, розвивається власне законодавство про підприємницькі корпорації.

Зазначимо, що законодавче регулювання процесів створення і діяльності господарських товариств стало формуватися в Україні з початку 90-х років ХХ ст. – після здобуття країною політичної й економічної незалежності. Треба підкреслити, що корпоративне законодавство розроблялося в Україні практично наново. При цьому, на жаль, не було враховано досвід дореволюційної Росії і зарубіжних країн у галузі правового регулювання корпоративних відносин. Як наслідок, традиційні хвороби підприємницьких корпорацій (шахрайство, зловживання, розорення дрібних акціонерів тощо) повною мірою мали місце і в Україні.

У цілому, становлення та розвиток корпоративного сектору національної економіки і корпоративного законодавства в Україні можна розділити на декілька етапів.

Перший (підготовчий) етап (1988 – 1992 рр.) характеризується структурним оформленням підприємницького руху кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. у господарській структури ринкового типу, зокрема, товариства з обмеженою відповідальністю та дрібні

акціонерні товариства. Законодавчим підґрунтям цих процесів стали ухвалені у 1991 р. Закони України «Про власність», «Про підприємництво», «Про цінні папери і фондову біржу» та ін. Прийняття даних нормативних актів заклало правовий фундамент для розвитку ринкових відносин в Україні, вперше були визначені учасники таких відносин – підприємці різноманітної організаційно-правової форми, включаючи і корпоративні структури.

Правовий статус господарських товариств як корпоративних суб'єктів підприємницької діяльності був закріплений в Законі України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р., що складається з 83 статей, присвячених питанням створення, функціонування і припинення діяльності господарських товариств [16]. У цьому нормативному акті, на відміну від колишнього союзного законодавства, виділяються вже п'ять форм господарських товариств: акціонерне; з обмеженою відповідальністю; із додатковою відповідальністю; повне і командитне.

У 1992 р. в Україні приймається ще серія приватизаційних законів: «Про приватизацію майна державних підприємств», «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)», «Про приватизаційні папери». Ці законодавчі акти поклали початок процесам приватизації державної власності і створенню акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю на базі майна колишніх державних підприємств.

Другий етап (1993 – 1997 рр.) був пов'язаний з початком масового акціонування (корпоратизації) середніх і великих державних підприємств з їх подальшою приватизацією шляхом використання приватизаційних паперів. Таким чином, розвиток корпоративних структур у ці роки проходив під впливом процесів приватизації, діяльності інвестиційних посередників, таких як довірчі і страхові товариства, інвестиційні фонди і компанії.

Тут варто вказати, що в Україні корпоратизація була використана головним чином як засіб ринкової трансформації постсоціалістичної економіки, внаслідок чого вона, позбавлена на певний час стимулів і механізмів функціонування, стала по суті інструментом кримінально-олігархічного привласнення активів держави та перманентного перерозподілу прав власності. Звідси – занепад багатьох приватизованих підприємств, інвестиційна скрута та зростаюче соціальне невдоволення масовою приватизацією.

Банкрутство, часто навмисне, значних і дрібних корпорацій, різноманітного роду зловживання учасників господарських товариств або їх керуючого персоналу, що мали місце протягом другого етапу, показали слабкість, неповноту і недосконалість вітчизняного корпоративного законодавства. Тому у ті роки було продовжено процес формування відповідної правової бази. У 1996 – 1997 рр. проводиться істотний перегляд норм корпоративного законодавства, зокрема, були внесені значні зміни до Законів «Про підприємництво», «Про господарські товариства»; прийнято Закон «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» від 30 жовтня 1996 р., Закон «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10 грудня 1997 р., внесено суттєві зміни до Закону «Про цінні папери і фондову біржу» і, таким чином, вдосконалено законодавство України про цінні папери і фондовий ринок. Було створено також значну правову базу з питань управління державними корпоративними правами.

Розглянемо далі процес формування та розвитку акціонерних товариств в Україні у 1993 – 1997 рр. Зазначимо, що масовий характер цей рух набув після прийняття Закону України «Про приватизацію майна державних підприємств» (1992 р.), який визначив продаж акцій відкритих акціонерних товариств як один із засобів приватизації [17].

Якщо у 1991 р. в Україні було всього 38 акціонерних товариств, то у 1993 р. їх кількість зросла до 3342, тобто майже у 88 разів [18, с. 60]. Варто зазначити, що збільшення кількості акціонерних товариств тривало до 1997 р. і зупинилося тільки з уповільненням темпів приватизації.

Треба звернути увагу на те, що акціонерні товариства в Україні як організаційна форма корпоративного об'єднаного капіталу формувались трьома основними шляхами: роздержавлення існуючих державних підприємств, створення нових акціонерних товариств юридичними та фізичними особами і реорганізація існуючих недержавних юридичних осіб (приватних та колективних підприємств) у господарські товариства корпоративного типу.

Досить поширеним було перетворення існуючих державних підприємств на акціонерні товариства. Особливість таких перетворень полягала в тому, що вони здійснювались директивно, примусово і зайняли кілька років. Акціонерний капітал формувався у цьому разі за рахунок приватизації та корпоратизації державних підприємств.

Другим шляхом є створення зовсім нових акціонерних товариств через об'єднання майна та коштів юридичних та фізичних осіб. Такий шлях є притаманним усім країнам світу і класичним, оскільки акціонерний капітал на ранніх стадіях виникав лише так. Виходячи з цього, не має великих відмінностей і третій шлях, коли з приватних підприємств та товариств некорпоративного типу (або корпоративного – товариств з обмеженою відповідальністю) формувались акціонерні товариства.

Таблиця 1 – Динаміка змін чисельності підприємств корпоративного сектору економіки України у 1997 – 2004 рр.

Організаційно-правові форми господарювання	1997	1999	2001	2004
Всього підприємств:	615686	728007	834886	981054
У тому числі:				
акціонерне товариство	30922	35693	34942	34662
з них:				
відкрите	8883	11812	12089	11906
закрите	18981	22789	22100	22089
товариство з обмеженою відповідальністю	147738	185317	221905	281105
товариство з додатковою відповідальністю	718	745	719	689
повне товариство	1640	1935	1997	1977
командитне товариство	653	822	799	703
асоціація	1902	2326	2516	2497
корпорація	332	500	609	761
консорціум	51	51	57	66
концерн	353	358	380	388
об'єднання	1194	2035	2123	2082

Зазначимо, що серед основних організаційно-правових форм господарювання за своєю кількістю акціонерні товариства поступалися товариствам з обмеженою відповідальністю і приватним підприємствам. У структурі акціонерних товариств переважали закриті товариства (63,7%). У виробничому секторі було створено більше відкритих товариств; наприклад, в промисловості вони склали 51,6% всіх товариств [6, с. 43].

При цьому слід зазначити, що в складі колективних підприємств формувалися корпоративні структури в статусі відкритих акціонерних товариств, питома вага яких у 1995 р. зросла до 55,2%. З 1998 р. число колективних підприємств та їх частка почала стабілізуватися на рівні 80 – 82% загального числа промислових підприємств [8, с. 46].

Ретроспективний аналіз свідчить, що після сплеску процесу створення суб'єктів акціонерного сектору у 1997 р., починаючи з 1998 р. спостерігалось упорядкування таких суб'єктів господарювання. При цьому найбільш активно зростала кількість інтегрованих корпоративних структур (особливо асоціацій та корпорацій) (табл. 1) [19], [20] що було зумовлено як загальною активізацією господарської діяльності, так і післяприватизаційними інтеграційними процесами.

В Україні, окрім спільних для всіх сучасних індустріальних країн контрольно-регулятивних функцій, держава повинна була виконувати роль головного організатора процесу формування національного корпоративного підприємництва. Тому однією з головних причин низької ефективності трансформаційних процесів в Україні була недостатня визначеність, послідовність, політична воля і професіоналізм державної влади як головного архітектора в процесі будівництва ефективного корпоративного підприємства і безпосереднього суб'єкта корпоративного управління.

Сучасні великі промислові корпорації в Україні з'явилися внаслідок перетворення старих державних підприємств в акціонерні товариства. Але таке формальне перетворення було не в змозі швидко і автоматично привести до відчутних позитивних змін у функціонуванні та розвитку цих підприємств. Як підкреслюють А. Мендрул і М. Чечетов, на великі пострадянські підприємства «корпоративна культура не була привнесена – директорат повністю зберіг свій авторитарний стиль управління, затвердив корпоративні стосунки тільки юридично, останні стали “оболонкою”, яка покрила застарілі управлінські механізми, не змінив їх суті» [9, с. 14]. Директорат у таких АТ значною мірою зберіг свій особистий вплив на робітників, які на своїх підприємствах (особливо у великих містах) звикли діяти за вказівкою «зверху». Така залежність робітників від керівництва формувала пасивність, несамостійність у прийнятті рішень, у тому числі – відносно реалізації прав акціонерів і дій з власними акціями.

Третій етап розпочався з 1998 року (1998 – 2004 рр.). Варто зазначити що, у 1998 – 2003 рр. проводиться істотний перегляд норм корпоративного законодавства в Україні. Було створено значну правову базу з питань управління державними корпоративними правами. Прийнято низку законодавчих актів, що регулюють діяльність інститутів спільного інвестування та діяльність на ринках фінансових послуг (Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 р. та Закон «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 року).

За ці роки неодноразово відбувались спроби провести в парламенті проекти з глобальної реформи корпоративного законодавства, але, на жаль, вони не дали бажаного результату. На розгляд Верховної Ради було внесено два проекти Закону «Про акціонерні товариства», але жоден з них не був прийнятий за основу нового закону. Цивільний кодекс України, що містив спеціальний розділ, присвячений регулюванню господарських товариств, було прийнято Верховною Радою і він мав вступити у дію з 1 січня 2003 року, але був ветований Президентом України.

Поява все більшої кількості господарських товариств, залучення крупних інвесторів у корпоративні відносини, активізація фондового ринку демонстрували слабкість та недосконалість діючого законодавства у цій сфері правового регулювання, що найчастіше призводило до порушення прав учасників корпоративних відносин. Особливо гостро складалася ситуація з великими відкритими акціонерними товариствами, що налі-

чували сотні і навіть тисячі акціонерів. Стосовно діяльності таких товариств питання корпоративного управління мали найважливіше значення і повинні були детально врегулюватися і на законодавчому рівні.

Наразі на третьому етапі фактично сформувалася законодавча база приватизації, в той час як інші канали роздержавлення залишалися без правового забезпечення. Саме на цьому етапі з'явилися тіньові канали приватизації – через практику передачі в управління державних пакетів акцій, процедуру банкрутства, додаткову емісію акцій тощо. Практика передачі державних пакетів акцій в управління впливовим національним бізнес-групам досить широко застосовувалася до 2001 року. При цьому приватні бізнес-групи набували контролю над великими державними підприємствами без притаманної праву власності відповідальності за результати діяльності підприємств. Це дозволяло їм без інвестиційних вкладень привласнювати величезні доходи.

Механізми штучного банкрутства дозволяли купувати об'єкти за більш низькою, ніж при приватизації, ціною та без фінансових зобов'язань перед кредиторами.

Коли були запроваджені законодавчі обмеження щодо примусового відчуження державного майна, в українській практиці активізувалася така позаприватизаційна процедура, як додаткова емісія акцій, в результаті якої частка державної власності зменшувалася до рівня, що не впливав на прийняття управлінських рішень.

Зазначимо, що більшість акціонерних товариств розташовано у великих промислових регіонах, причому 17,3% – у Києві. У Дніпропетровській, Донецькій областях і у Києві сконцентровано 49,6% основних активів АТ, формується 53,5% їх доходів від реалізації продукції. Більш за все акціонерних товариств у промисловості (31,5% загальної їх кількості). За обсягами виробництва частка акціонерного сектору також найбільша у промисловості (56,1%), а також у будівництві (29,4%), фінансовій діяльності (25,9%) [6, с. 43, 44].

Акціонерні товариства займали достатньо вагоме місце в економіці України. У 2003 році в них працювало 21,5% зайнятих в економіці осіб, вони виробляли 65,7% загального об'єму промислової продукції. У промисловості чисельність працівників акціонерних товариств становила 53%, хоча частка таких товариств сягала лише 40% загальної кількості підприємств промисловості [21, с. 175, 176].

Водночас слід звернути увагу на те, що більшість українських акціонерних товариств були перехідними структурами. У цілому вони недостатньо використовували основні переваги акціонерної форми господарювання, зокрема випуск цінних паперів зареєстрували тільки 63% загальної кількості товариств. Майже третина (31,6%) акцій випускалася закритими товариствами, тобто вони мали обмежене коло обігу.

Існували й інші проблеми. Так сертифікатні акціонери залишалися формальними власниками акціонерного капіталу багатьох переважно безперспективних та низькорентабельних підприємств. Фактично ж реальним господарем з майже необмеженою владою на таких підприємствах був директорат разом з керівниками певних посередницьких фінансово-комерційних структур. У той же час на прибуткових підприємствах більшість акцій сертифікатних акціонерів була сконцентрована в руках юридичних осіб. Вони, в свою чергу, знаходилися під контролем певної фізичної особи або невеликої купи осіб, пов'язаних між собою тісними особистими зв'язками.

Протягом третього етапу намітилася ще одна тенденція – розпочався новий період перерозподілу власності шляхом реорганізації акціонерних товариств. Їх питома вага за період з 1998 по 2003 рр. зменшилася з 52,1% до 40,0%. Реорганізація таких господарюючих суб'єктів відбувалася різними способами. Насамперед, шляхом викупу контрольних пакетів акцій більш потужними корпораціями, процедур банкрутств та ін.

Світовий досвід свідчить, що реорганізація підприємств, об'єднання їх у великі промислово-фінансові корпорації, суттєво скорочує витрати на конкурентну боротьбу, підвищує передбачуваність динаміки цін. Цей аспект відіграв свою роль і в інтеграційних

процесах України, що призвело до появи цілого ряду великих корпорацій, які диверсифікували свою виробничу діяльність у межах однієї структури. До таких корпоративних структур слід віднести концерн «Норд», концерн «Стирол», Новокраматорський машинобудівний завод, «Мотор Січ», промислово-інвестиційну корпорацію «Укрпідшипник», ВАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання ім. М.В. Фрунзе» та ін.

Показовим у формуванні корпоративного сектору економіки України було також створення бізнес-груп на основі корпоративного об'єднання цілого ряду підприємств різних галузей або регіону в інтегровані корпоративні структури, що за визначенням характеризуються як «метакорпорації».

Але питома вага великих корпоративних структур з чисельністю працюючих від 5 тис. до 50 тис. і більше осіб в Україні за період з 1998 по 2003 рр. перебувала практично на тому самому рівні і складала 0,7 – 0,9% загальної кількості підприємств промисловості [7, с. 57, 61].

Таким чином, корпоративний сектор економіки України, що склався в результаті роздержавлення й приватизації державних підприємств, представляли станом на 1 січня 2004 р. майже 35 тис. акціонерних товариств, 281 тис. товариств з обмеженою відповідальністю, понад 4 тис. інших господарських товариств [20, с. 86]. Статистично він продукував три чверті ВВП країни.

Отже, на противагу країнам з ринковою економікою, в яких корпоративний сектор формувався як об'єктивна економічна закономірність, в Україні його обов'язковою передумовою та першоосновою стала приватизація державних підприємств, тобто вирішальну роль в корпоратизації економіки на початковому етапі її трансформації відігравали не економічні, а політичні та соціально-психологічні фактори. Практично корпоративна власність як розвинута форма ринкового підприємництва механічно була перенесена в неринкове середовище України.

Через це за відсутності належного правового регулювання в акціонерних товариствах відбувалися непрості процеси, пов'язані з концентрацією акціонерного капіталу, частою зміною керівників, розподілом і перерозподілом повноважень між органами управління, що не відповідали стандартам корпоративних стосунків. Інколи вони набували драматичних форм та переростали у відкриті чи приховані конфлікти.

У 2004 році економіка вітчизняних корпорацій, що сформувалися нетрадиційним для світу шляхом, перебувала загалом у вкрай важкому становищі. Їхня діяльність фактично базувалася на успадкованому від старої економічної системи виробничому ресурсі, що характеризувався критичним рівнем спрацьованості та моральною застарілістю. При цьому модернізація й ринкова реструктуризація приватизованих у корпоративній формі підприємств на тому етапі були вельми проблематичними. Майже половина промислових підприємств були збитковими. Банківський сектор також залишався фінансово слабким й тому неспроможним удосталь здійснювати довгострокове кредитування реального сектору економіки. Але, незважаючи на всі недоліки та труднощі, у 1993 – 2004 роках в Україні сформувався достатньо вагомий акціонерний сектор, де були сконцентровані значні матеріально-фінансові та трудові ресурси і вироблялася більша частина товарної продукції вітчизняної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Функ Я.И. Акционерное общество: история и теория / Я.И. Функ [и др.]. – Мн. : Амалфея, 1999. – 608 с.
2. Вінник О. Господарські товариства і виробничі кооперативи. Правове становище / Вінник О. – К. : Т-во «Знання», КОО, 1998. – 309 с.
3. Акціонерні товариства. Організація та діяльність. – К. : Фонд державного майна України, 1997. – 344 с.
4. Денисов Ю.Д. Особливості становлення та розвитку корпоративного сектору економіки / Ю.Д. Денисов, П.Г. Каманець // Економіка промисловості. – 2002. – № 3. – С. 70-79.

5. Сірко А.В. Корпоративний сектор: структура, місце та роль в сучасній економіці / А.В. Сірко // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2004. – № 4. – С. 17-24.
6. Лупенко Ю. Акционерный сектор отечественной экономики / Ю. Лупенко // Экономика Украины. – 2005. – № 1. – С. 42-46.
7. Данько М.С. Формування корпоративних структур в Україні / М.С. Данько // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 4. – С. 50-66.
8. Федуллова Л.І. Тенденції формування корпоративних структур у промисловості України / Л.І. Федуллова // Економіка промисловості. – 2007. – № 3. – С. 45-57.
9. Чечетов М. Корпоративное управление в условиях экономической трансформации / М. Чечетов, А. Мендрул // Экономика Украины. – 2001. – № 4. – С. 10-18.
10. Семененко В. Управління державними корпоративними правами у приватизаційному процесі економіки України / В. Семененко // Вісник НАДУ. – 2004. – № 3. – С. 207-212.
11. Семенюк В.П. Розвиток корпоративного сектору економіки та корпоративного управління в Україні / В.П. Семенюк // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 3. – С. 78-88.
12. Мокряк В. Корпоративное управление крупными промышленными предприятиями: современное состояние и актуальные проблемы / В. Мокряк, Э. Мокряк // Экономика Украины. – 2007. – № 4. – С. 42-54.
13. Собрание постановлений Правительства СССР. Ст. 100. – 1988. – № 35.
14. Собрание постановлений Правительства СССР. Ст. 82. – 1990. – № 15.
15. Кибенко Е.Р. Корпоративное право Украины / Кибенко Е.Р. – Х. : Эспада, 2001. – 288 с.
16. Закон України «Про господарські товариства». Ст. 682 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29.
17. Закон України «Про приватизацію майна державних підприємств». Ст. 348 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24.
18. Народне господарство України у 1993 році. Стат. щорічник. – К. : Техніка, 1994.
19. Статистичний щорічник України за 2002 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка; відп. за вип. В.А. Головка. – К. : Консультант, 2003. – С. 98.
20. Статистичний щорічник України за 2004 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О.Г. Осауленка; відп. за вип. В.А. Головка. – К.: Консультант, 2005. – С. 86.
21. Україна в цифрах у 2003 році: короткий статистичний довідник. – К., 2004.

С.В. Алексєєв

Формирование и развитие корпоративных форм предпринимательства в промышленности Украины в 1991 – 2004 гг.: исторический аспект

В статье проанализированы основные социально-экономические и политические факторы, которые обусловили особенности развития корпоративных форм предпринимательства в промышленности Украины в 1991 – 2004 гг., рассмотрены характерные особенности каждого этапа, изменения в законодательстве по вопросам регулирования корпоративных отношений, а также достигнутые результаты и последствия.

S.V. Alekseev

Formation and Development of Corporate Forms of Entrepreneurship in the Industry of Ukraine in 1991 – 2004: the Historical Aspect

The article analyzed the basic socio-economic and political factors which caused the peculiarities of development of corporate forms of entrepreneurship in the industry of Ukraine in 1991 – 2004, examined the characteristic features of each stage, changes in legislation on the regulation of corporate relations, as well as the attained results and consequences.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2009.